

GERECYCLEERD EN GEVAARLIJK

*Een analyse van twee decennia
Belgische kernwapendiplomatie*

**BELGISCHE COALITIE TEGEN KERNWAPENS
COALITION BELGE CONTRE LES ARMES ATOMIQUES**

1. Inleiding	3
2. De gerecycleerde benadering	4
De progressieve benadering?	
De gerecycleerde benadering	
3. De gevaarlijke benadering	9
De humanitaire impact van kernwapens	
Actueel risico kernwapeninzet	
Inherent veiligheidsrisico kernwapens	
<i>Risico op vals alarm</i>	
<i>Nucleaire bijna-incidenten</i>	
Non-proliferatieverdrag onder druk	
De mythe van veilige nucleaire afschrikking	
4. De weg vooruit: een internationaal verbodsverdrag	13
Waarom kernwapens verbieden?	
Inhoud van een nieuw verbodsverdrag	
<i>Preambule</i>	
<i>Centrale verbodsbepalingen</i>	
<i>Verificatiemechanismen</i>	
Wat zijn de implicaties voor België?	
<i>Verhouding tot NPV en belang verificatie</i>	
<i>Verwijdering kernwapens uit Kleine-Brogel</i>	
<i>Impact op NAVO-lidmaatschap</i>	
5. Conclusie en aanbevelingen	17
6. Annexen	19
7. Referenties	22

1. Inleiding

2017 is een historisch jaar in de strijd voor een kernwapenvrije wereld. In maart 2017 gingen multilaterale VN-onderhandelingen van start, gericht op de creatie van een nieuw juridisch instrument dat kernwapens verbiedt. 132 VN-lidstaten namen deel aan deze onderhandelingen. Van 14 juni tot 7 juli 2017 verzamelen deze landen opnieuw in New York voor een tweede onderhandelingsronde. De algemene verwachting is dat er tegen 7 juli 2017 een finaal verdrag gestemd zal worden.

De onderhandelingen in New York zijn historisch en genieten brede politieke en maatschappelijke steun. 132 VN-lidstaten nemen deel, terwijl 40 landen de onderhandelingen negeren. 3.462 wetenschappers uit 84 landen (inclusief 29 Nobelprijswinnaars en voormalig Amerikaans defensie-minister William Perry) spraken in een open brief hun steun uit.¹ Het Internationale Rode Kruis stelde dat *‘het historisch belang van deze conferentie moeilijk overschat kan worden’*², terwijl ook paus Franciscus³ en het Europees Parlement (inclusief de vertegenwoordigers van de Belgische meerderheidspartijen)⁴ hun steun uitspraken aan de onderhandelingen. In eigen land riepen de jongerenvoorzitters van de vijf grootste Vlaamse partijen⁵ en meer dan 200 artsen de regering op om deel te nemen aan onderhandelingen⁶. Een recente opiniepeiling toont ondertussen dat 75 procent van de Britten voorstander is van Britse deelname aan de onderhandelingen⁷. Oud-premiers Dehaene en Verhofstadt, oud-minister van Buitenlandse Zaken Louis Michel en voormalig secretaris-generaal van de NAVO Willy Claes pleitten in februari 2010 al voor het *‘illegaal verklaren van het gebruik van deze massavernietigingswapens’*⁸. Ook Vlaams minister-president Bourgeois stelde in november 2016 *‘voorstander te zijn van een wereldwijde ban op kernwapens’*⁹.

België weigert echter, voor het eerst in jaren, deel te nemen aan multilaterale VN-onderhandelingen. De Belgische regering schuift in plaats daarvan een “progressieve” benadering naar voren als enig “realistisch” alternatief. Dit rapport toont dat deze “progressieve” benadering **een recyclage is van oude voorstellen** die al meer dan twee decennia op tafel liggen en niet worden geïmplementeerd. Er is dus nauwelijks sprake van progressie of vooruitgang.

De “progressieve” benadering houdt de nucleaire status quo in stand. Dat is niet onschuldig maar **ronduit gevaarlijk**. Sinds 1945 is er veelvuldig sprake geweest van het bijna-gebruik, bewust of incidenteel, van kernwapens, en ontkwam de wereld tientallen keren op het nippertje aan een nucleaire ramp of oorlog. Wetenschappers en veiligheidsexperts benadrukken dat er geen enkele reden is om te veronderstellen dat dergelijk gevaar vandaag de dag verminderd is. Integendeel: ze benadrukken dat het risico op een nucleaire ontploffing momenteel nooit groter is geweest als sinds het einde van de Koude Oorlog.

Door het gebrek aan concrete vooruitgang in ontwapening van de kernwapenstaten komt de legitimiteit van het Non-proliferatieverdrag (NPV) van 1970 bovendien steeds meer onder druk te staan. Als het tempo van nucleaire ontwapening niet dringend wordt versneld, bestaat het gevaar dat niet-kernwapenstaten zich niet langer iets aantrekken van hun belofte op non-proliferatie. Doordat een nieuw verbodsverdrag de druk verhoogt op de kernwapenstaten om te ontwapenen, verhindert het dus ook een nieuwe nucleaire wapenwedloop.

De idee dat de internationale gemeenschap daarentegen gewoon moet wachten totdat de kernwapenstaten, die allemaal grootschalige modernisering plannen van hun nucleaire arsenalen, bereid zijn hun kernwapens op te geven is totaal onrealistisch. Dergelijke strategie heeft de afgelopen 47 jaar niet gewerkt, en er is geen enkele indicatie dat ze nu wel zou werken. De afgelopen twee decennia tonen het failliet van een aanpak waarin de kernwapenstaten enkel vriendelijk gevraagd wordt hun ontwapeningsbeloftes uit te voeren. De kernwapenstaten eisen in de praktijk immers een eeuwigdurend recht op het bezit van kernwapens, wat regelrecht ingaat tegen het juridisch bindende NPV. België staat erbij, kijkt ernaar, en stemt in.

De Belgische regering moet dringend kleur bekennen en zich alsnog aan de juiste kant van de geschiedenis scharen. Wil ons land de komende decennia echt Russische roulette blijven spelen met een nucleaire Armageddon als inzet, of wordt er dringende actie ondernomen om de ingedommelde nucleaire ontwapeningsdynamiek nieuw leven in te blazen?

2. De gerecycleerde benadering

De progressieve benadering

België weigert deel te nemen aan de onderhandelingen over een nieuw verbodsverdrag, en schuift in plaats daarvan een “progressieve benadering” naar voren als enig “realistisch” alternatief¹⁰. De Belgische weigering om deel te nemen aan de VN-onderhandelingen betekent een schending van de plicht, onder artikel VI van het Non-proliferatieverdrag, om “te goeder trouw” te onderhandelen over nucleaire ontwapening.¹¹

De “progressieve” benadering werd in februari 2016 uitgewerkt in een paper die België samen met zeventien andere landen onderschreef, “*A progressive approach to a world free of nuclear weapons: revisiting the building blocks paradigm*”. Deze benadering schuift 25 maatregelen naar voren die onderverdeeld worden in 16 “effectieve praktische maatregelen” en 11 “effectieve juridische maatregelen”. De paper benadrukte dat er ‘no quick fixes’ zijn en dat ‘the legitimate security concerns of States can not be brushed aside’, terwijl de progressieve benadering gericht is op de doelstelling ‘to enhance security for all’. De internationale gemeenschap moet volgens de betrokken landen niet focussen op verschillen maar op de identificering van concrete en praktische “building blocks” of bouwstenen. Wanneer een kernwapenvrije wereld vervolgens binnen handbereik komt, kan er nagedacht worden over een aanvullend juridisch instrument. De paper benadrukt verder het belang van

concrete actie: ‘Building a climate for further confidence and trust must be built through demonstrated implementation of concrete disarmament measures by all states possessing nuclear weapons, as well as ongoing commitment to non-proliferation by all non-nuclear-weapon states’ (nadruk toegevoegd).

Een soortgelijk geluid is te horen in een tweede paper die België, Canada, Duitsland, Letland en Nederland in april 2016 publiceerden, “*The road to zero: The progressive approach*”¹². De paper schetst de volgorde van te nemen maatregelen: een nieuw Russisch-Amerikaans wapenbeheersingsakkoord, de inwerkingtreding van het *Comprehensive Test Ban Treaty* (CTBT) en de start van onderhandelingen over een nieuw verdrag over splijtbaar materiaal, de denuclearisering van het Koreaanse schiereiland, een zone vrij van massavernietigingswapens in het Midden-Oosten, de versterking van bestaande regionale kernwapenvrije zones, en de promotie van vertrouwenwekkende maatregelen tussen India en Pakistan. Er wordt echter geen enkel concreet voorstel gedaan om de uitvoering van deze voorstellen dichterbij te brengen.

Begin mei 2017 herhaalde de Belgische vertegenwoordiger, tijdens het voorbereidende comité voor een nieuwe NPV-toetsingsconferentie in Wenen, de Belgische steun aan de progressieve benadering, en benadrukte het belang van transparantie, verificatie en onomkeerbaarheid. België treedt in dit verband op als co-coördinator van de zogenaamde Artikel 14 conferentie van het CTBT, steunt de versterking van het verificatieregime van het CTBT, is lid van het *International Partnership for Nuclear Disarmament Verification*, en steunt de oprichting van een expertengroep over splijtbare materialen.¹³

The image shows a screenshot of a UN voting record for Item 98 (kk) 'Taking forward multilateral nuclear disarmament negotiations'. The voting took place on 27-Oct-16 at 17:59:49. The results are: IN FAVOUR: 123, AGAINST: 38, and ABSTENTION: 16. The list of countries is as follows:

Voting Started		27-Oct-16		17:59:49	
A/C.1/71/L.41					
Item 98 (kk) WHOLE Taking forward multilateral nuclear disarmament negotiations					
AFGHANISTAN	CAMEROON	FRANCE	KYRGYZSTAN	NETHERLANDS	SERBIA
ALBANIA	CANADA	GABON	LAO PDR	NEW ZEALAND	SEYCHELLES
ALGERIA	CENTRAL AFR REP....	GAMBIA	LATVIA	NICARAGUA	SIERRA LEONE
ANDORRA	CHAD	GEORGIA	LEBANON	NIGER	SINGAPORE
ANGOLA	CHILE	GERMANY	LESOTHO	NIGERIA	SLOVAKIA
ANTIGUA-BARBUDA	CHINA	GHANA	LIBERIA	NORWAY	SLOVENIA
ARGENTINA	COLOMBIA	GREECE	LIBYA	OMAN	SOLOMON ISLANDS
ARMENIA	COMOROS	GRENADA	LIECHTENSTEIN	PAKISTAN	SOMALIA
AUSTRALIA	CONGO	GUATEMALA	LITHUANIA	PALAU	SOUTH AFRICA
AUSTRIA	COSTA RICA	GUINEA	LUXEMBOURG	PANAMA	SOUTH SUDAN
AZERBAIJAN	COTE D'IVOIRE	GUINEA-BISSAU	MADAGASCAR	PAPUA NEW GUINEA	SPAIN
BAHAMAS	CROATIA	GUYANA	MALAWI	PARAGUAY	SRI LANKA
BAHRAIN	CUBA	HAITI	MALAYSIA	PERU	SUDAN
BANGLADESH	CYPRUS	HONDURAS	MALDIVES	PHILIPPINES	SURINAME
BARBADOS	CZECH REPUBLIC	HUNGARY	MALI	POLAND	SWAZILAND
BELARUS	DEM PR OF KOREA	ICELAND	MALTA	PORTUGAL	SWEDEN
BELGIUM	DEM REP OF CONGO	INDIA	MARSHALL ISLANDS	QATAR	SWITZERLAND
BELIZE	DENMARK	INDONESIA	MAURITANIA	REP OF KOREA	SYRIAN ARAB REP...
BENIN	DJIBOUTI	IRAN (ISLAMIC REP...)	MAURITIUS	REP OF MOLDOVA	TAIKISTAN
BHUTAN	DOMINICA	IRAQ	MEXICO	ROMANIA	THAILAND
BOLIVIA (PLURINAT...)	DOMINICAN REP...	IRELAND	MICRONESIA (FS)	RUSSIAN FED...	THE PRY MACEDONIA
BOSNIA-HERZEGOV...	ECUADOR	ISRAEL	MONACO	RUSSIAN FED...	TIMOR-LESTE
BOTSWANA	EGYPT	ITALY	MONGOLIA	SAINT KITTS-NEVIS	TOGO
BRAZIL	EL SALVADOR	JAMAICA	MONTENEGRO	SAINT LUCIA	TONGA
BRUNEI DARUSSAL...	EQUATORIAL GUINEA	JAPAN	MOROCCO	SAINT VINCENT-GR...	TRINIDAD AND TOB...
BULGARIA	ERITREA	JORDAN	MOZAMBIQUE	SAMOA	TUNISIA
BURKINA FASO	ESTONIA	KAZAKHSTAN	MYANMAR	SAN MARINO	TURKEY
BURUNDI	ETHIOPIA	KENYA	NAMIBIA	SAO TOME-PRINCIPE	TURKMENISTAN
CABO VERDE	FIJI	KIRIBATI	NAURU	SAUDI ARABIA	TUVALU
CAMBODIA	FINLAND	KUWAIT	NEPAL	SENEGAL	UGANDA

Tabel 1: De “progressieve benadering”

1. Increasing transparency measures.
2. Dismantling or converting for peaceful uses facilities for the production of fissile material for use in nuclear weapons or other nuclear explosive devices.
3. Reducing the risk of accidental or unauthorised use of nuclear weapons through further practical measures to reduce the operational status of nuclear weapons systems in ways that promote international stability and security. De-alerting nuclear weapon systems would reduce risks and build confidence.
4. Reduce the number of deployed strategic nuclear weapons.
5. Reduce the number of non-strategic and non-deployed nuclear weapons.
6. Commitment by States that possess nuclear weapons to reduce, and at least freeze, the number of nuclear weapons in holding pending the commencement and conclusion of a plurilateral negotiations on nuclear weapons reductions.
7. Reduce the role of nuclear weapons in security doctrines.
8. Pending the entry into force of the Comprehensive Test Ban Treaty (CTBT), maintenance and declaration by all States possessing nuclear weapons of moratoria on nuclear weapons tests (...)
9. Pending negotiations and the entry into force of a treaty banning the production of fissile material for nuclear weapons or other nuclear explosive devices, maintenance and declarations of, by all States possessing nuclear weapons, moratoria on the production of fissile material for nuclear weapons purposes.
10. Promoting disarmament and non-proliferation education, including on humanitarian consequences of the use of nuclear weapons (...)
11. Continuing work on developing verification capabilities, such as through the International Partnership for Nuclear Disarmament Verification (...).
12. Continued commitment by all States possessing nuclear weapons to respect fully their commitments with regard to security assurances or to extend such assurances if they have not yet done so.
13. An immediate return to substantive work in the Conference on Disarmament, including on negotiations for a treaty banning the production of fissile materials for nuclear weapons and other nuclear explosive devices as well as other nuclear-related core issues, notably dealing with nuclear disarmament, and effective international arrangements to assure non-nuclear-weapon States against the use or threat of use of nuclear weapons.
14. Supporting and strengthening the International Atomic Energy Agency (IAEA) safeguards system, including universal adherence to and implementation of comprehensive safeguards agreements and additional protocols.
15. Promoting the implementation of the Hague Code of Conduct (HCOC) and contributing to its universal adoption.
16. Helping to create conditions that would facilitate further major reductions in nuclear arsenals, including efforts to reduce levels of hostility and tension between States - particularly between those possessing nuclear weapons. Confidence-building measures play an important role in this.
17. Achieving the early entry into force of the CTBT.
18. Negotiating a verifiable and non-discriminatory treaty banning the production of fissile material for nuclear weapons or other nuclear explosive devices.
19. Commencement of negotiations on a post-New Strategic Arms Reduction Treaty (START) between the United States and the Russian Federation, as proposed by US President Obama in Berlin in 2013.
20. Universalizing the International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism.
21. Promoting the entry into force of the 2005 Amendment to the Convention on the Physical Protection of Nuclear Material.
22. Providing support for the practical implementation of United Nations Security Council resolution 1540.
23. Designating fissile material no longer required for military purposes and the development of legally binding verification arrangements, within the context of IAEA, to ensure the irreversible removal of such fissile material.
24. Strengthening nuclear-weapon-free zones and creating new nuclear-weapon-free zones and WMD free zones on the basis of arrangements freely arrived at among States of the region concerned.
25. Commence plurilateral or multilateral nuclear weapons reduction negotiations.

De gerecycleerde benadering

De “aangetoonde implementatie” van de “progressieve” voorstellen laat ondertussen al meer dan twee decennia op zich wachten. België erkent wel al jaren ‘gefrustreerd’ te zijn over de gebrekkige vooruitgang inzake nucleaire ontwapening¹⁴, maar blijft steeds dezelfde voorstellen naar voren schuiven zonder een plan om ze te realiseren.

Een analyse van de belangrijkste beleidsdocumenten sinds 1995 toont dat de “progressieve benadering” die in 2016 het licht zag louter een recyclage is van oude voorstellen die al meer dan twee decennia op tafel liggen en niet geïmplementeerd worden. Deze voorstellen worden elke keer opnieuw (woordelijk) gerecycleerd en in een nieuw jasje gestoken, zonder concrete voorstellen om ze eindelijk te realiseren.

16 van de 25 voorstellen uit de “progressieve agenda” (2016) komen letterlijk uit de slotverklaring van de NPV-toetsingsconferentie van 2010. 13 van de 25 voorstellen werden weggeplukt uit de “13 steps” van 2000, terwijl 4 voorstellen zelfs als teruggaan tot de slotverklaring van de NPV-toetsingsconferentie van 1995 (zie tabel 2). België publiceerde trouwens in 2014 19 van de “progressieve” voorstellen in de paper “*Building blocks for a world without nuclear weapons*”.¹⁵

De “progressieve” voorstellen komen ook terug in verschillende resoluties van de Algemene Vergadering van de VN die sinds 2002 gestemd werden. Deze resoluties zijn vaak een kopie van elkaar, hoewel ze telkens in een nieuw jasje worden gestoken. In de periode 2002-2004 steunde België elk jaar de resolutie ‘*A path to the total elimination of nuclear weapons*’. De resolutie bevatte 14 voorstellen die identiek zijn aan de voorstellen die 14 jaar later deel uitmaakten van de “progressieve” benadering. Vanaf 2005 steunde België 5 jaar lang de

resolutie ‘*Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons*’, die 12 identieke voorstellen bevat uit de “progressieve” benadering van 2016. Sinds 2010 dient België, samen met 54 andere landen, elk jaar de resolutie ‘*United action towards the total elimination of nuclear weapons*’ in. Deze resolutie is grotendeels een recyclage van de resolutie ‘*Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons*’ (2005-2009), en bevat 16 van de “progressieve” voorstellen van 2016.

Sinds 2009 steunt België ook de resolutie “*Treaty banning the production of fissile material for nuclear weapons or other nuclear explosive devices*”. Die heeft specifiek betrekking op de realisatie van progressieve maatregelen 13 en 18. De laatste versie van deze resolutie (2016) richtte een “high-level fissile material cut-off treaty expert preparatory group” op die in 2017 en 2018 aanbevelingen moeten formuleren voor het effectief bereiken van zo’n verdrag, waarvan al sinds 1995 sprake is. Sinds 2005 steunt België ook de resolutie “*Measures to prevent terrorists from acquiring weapons of mass destruction*”. Die heeft dan weer betrekking op de verwezenlijking van progressieve maatregel 20. België steunt daarnaast sinds 2002 de resolutie “*Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty*”, die specifiek betrekking heeft op progressieve maatregelen 8 en 17. Vanaf 2004 steunde België ook de resolutie “*Accelerating the implementation of disarmament commitments*”, die in de daaropvolgende jaren nog vier keer opnieuw werd ingediend. De resolutie roept de kernwapenstaten op ‘*to accelerate the implementation of the practical steps towards nuclear disarmament that were agreed upon at the 2000 Review Conference*’.

België diende in 2016 samen met 34 andere landen ook een resolutie in over “nuclear disarmament verification”. De resolutie vraagt de secretaris-generaal van de VN om in 2018 en 2019 een “group of governmental experts” bijeen te roepen die zich buigt over de rol van verificatiemechanismen in nucleaire ontwapening.

Tabel 2: De gerecycleerde benadering

1. **Progressieve maatregel 1:** zie actie 5(g) (2010), stap 9(b) (2000), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
2. **Progressieve maatregel 2:** Zie actie 18 (2010), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002).
3. **Progressieve maatregel 3:** Zie actie 5(e), 5(f) (2010), stap 9(d) (2000), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
4. **Progressieve maatregel 4:** Zie actie 3 (2010), stap 9(a) (2000), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
5. **Progressieve maatregel 5:** Zie actie 3 (2010), stap 9(a), 9(c) (2000), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
6. **Progressieve maatregel 7:** Zie actie 5(c) (2010) en stap 9(e) (2000), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
7. **Progressieve maatregel 8:** Zie actie 11 (2010), stap 2 (2000), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty” (2002), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005); “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
8. **Progressieve maatregel 9:** “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
9. **Progressieve maatregel 10:** Zie actie 22 (2010).
10. **Progressieve maatregel 11:** Zie stap 13 (2000), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
11. **Progressieve maatregel 12:** Zie actie 8 (2010) en beslissing 2.8 (1995).
12. **Progressieve maatregel 13:** Zie actie 6, 7 (2010), stap 4 (2000), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “Treaty banning the production of fissile material for nuclear weapons or other nuclear explosive devices” (2009), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
13. **Progressieve maatregel 14:** Zie actie 23, 29 (2010), beslissingen 2.9-2.13 (1995), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
14. **Progressieve maatregel 17:** Zie actie 10, 13, 14 (2010), stap 1 (2000), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty” (2002), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
15. **Progressieve maatregel 18:** Zie actie 15 (2010), stap 3 (2000), beslissing 2.4(b) (1995), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “Treaty banning the production of fissile material for nuclear weapons or other nuclear explosive devices” (2009), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
16. **Progressieve maatregel 19:** Zie stap 7 (2000), “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
17. **Progressieve maatregel 20:** Zie actie 45 (2010), “Measures to prevent terrorists from acquiring weapons of mass destruction” (2005).
18. **Progressieve maatregel 21:** “A path to the total elimination of nuclear weapons” (2002).
19. **Progressieve maatregel 22:** “Renewed determination towards the total elimination of nuclear weapons” (2005), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
20. **Progressieve maatregel 23:** Zie actie 16, 17 (2010) en stap 10 (2000).
21. **Progressieve maatregel 24:** Zie actie 9 (2010), beslissing 2.6 (1995), “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).
22. **Progressieve maatregel 25:** “United action towards the total elimination of nuclear weapons” (2010).

De groep landen die voor de “progressieve” benadering gaat, slaagt er niet in te verduidelijken waarom deze maatregelen nu wél geïmplementeerd zouden worden door de kernwapenstaten. België claimt “effectieve” en “realistische” voorstellen te doen, maar stelt enkel zaken voor die al bewezen hebben niet of onvoldoende te werken. Het simpelweg herhalen van oude voorstellen, zonder een concreet stappenplan om deze op korte termijn te realiseren, is niet progressief of realistisch maar een gerecycleerde verankering van de status quo.

België zegt wel de *‘frustratie over de trage vooruitgang van nucleaire ontwapening te delen’*¹⁶, maar weigert concrete lessen en conclusies te trekken over de oorzaak van de nucleaire status quo. In plaats van de druk op de kernwapenstaten te verhogen en het streven naar een nieuw verbodsverdrag te ondersteunen, ontpopt het zich als een trouwe verdediger van de nucleaire status quo. Belgische diplomaten claimen tegelijk dat een nieuw verdrag “geen enkele impact” zal hebben maar dat het ook “gevaarlijk” is. De vraag hoe een nutteloos verdrag tegelijk ook gevaarlijk kan zijn, blijft onbeantwoord.

Hoewel België claimt een bruggenbouwer te willen zijn tussen de landen die een verbod willen en de “progressieve” landen, heeft het duidelijk kant gekozen voor deze laatste groep en voor de nucleaire status quo. België weigert te erkennen dat de progressieve benadering en de verbodsbepaling wederzijds versterkend zijn. Over het nut van de specifieke maatregelen in de “progressieve” agenda bestaat immers weinig discussie, de vraag is vooral welke aanvullende initiatieven nodig zijn om te verzekeren dat deze maatregelen eindelijk gerealiseerd worden. Zonder extra druk op de kernwapenstaten zal dit niet gebeuren. Een nieuw verbodsverdrag biedt hiervoor de meest beloftevolle weg vooruit. Een verbodsverdrag is een noodzakelijk extra duwtje om ervoor te zorgen dat de “progressieve” voorstellen nu ook echt uitgevoerd worden, en is dus een noodzakelijk complement voor de zogeheten progressieve agenda.

België benadrukt ook keer op keer het belang van transparantie en vertrouwenwekkende maatregelen. Zelf weigert het echter enige transparantie aan de dag te leggen over de aanwezigheid van kernwapens op Belgisch grondgebied, of de verwijdering van kernwapens uit Kleine Brogel bilateraal te bespreken met de Verenigde Staten.¹⁷

3. De gevaarlijke benadering

De humanitaire impact van kernwapens

De humanitaire gevolgen van de inzet van kernwapens zijn catastrofaal¹⁸. Alle levende materie nabij het epicentrum van de ontploffing wordt verpulverd, en alle mensen binnen een straal van 3 km raken zwaar verbrand. De enorme vuurbal die door de ontploffing ontstaat, wordt onmiddellijk gevolgd door supersonische luchtdrukgolven, waarbij mensen door de lucht geslingerd worden, verminkt worden of sterven door instortende gebouwen en rondvliegende puin.

Brandstoftanks en explosieve vloeistoffen ontbranden hierdoor ook, en veroorzaken zo een enorme vuurstorm die verder aangewakkerd wordt door de luchtverplaatsing. De straling tast de individuele zenuwstelsels en het lichamelijke vermogen aan om nieuwe bloedcellen aan te maken, en leidt tot een aanzienlijk verhoogd risico op kankers en genetische afwijkingen. Radioactieve *fallout* is bovendien sterk beïnvloedbaar door de windrichting, en zou dus niet enkel beperkt zijn tot de omgeving van de ontploffing.

Een “beperkte” nucleaire oorlog waarbij 0,5 procent van het wereldwijde nucleaire arsenaal gebruikt wordt, zou bovendien het klimaat ernstig verstoren¹⁹. Mondiale temperaturen zullen dalen met 1,3 °C, de ozonlaag zal ernstig worden aangetast, en de landbouwproductie zal ernstig verstoord raken²⁰. Studies die gebruikmaken van de nieuwste klimaatmodellen en technologie tonen hoe meer dan 1 miljard mensen met de hongerdood bedreigd zouden worden²¹. *‘There have been no studies challenging these findings (...) What is clear, however, is that this is not a worst-case scenario. In fact, there are many conservative assumptions built into it’*, benadrukt het Internationale Rode Kruis.

Internationale humanitaire organisaties voorzien enorme moeilijkheden om humanitaire hulpverlening op gang te brengen in geval van een nucleaire ontploffing. *‘There is presently no effective capacity at the international level to deliver appropriate humanitarian*

assistance to survivors if nuclear weapons were ever to be used’, stelde het Internationale Rode Kruis in februari 2013²². Een soortgelijk geluid is te horen in een studie van de Verenigde Naties uit 2014²³.

Actueel risico kernwapeninzet

Tallose veiligheidsexperts benadrukken dat het risico op een kernwapenontploffing momenteel nooit groter is geweest als sinds het einde van de Koude Oorlog. In januari 2017 werd de “Doomsday Clock” van de Bulletin of the Atomic Scientists Science and Security Board bijgesteld tot 2,5 minuten voor middernacht. Sinds 1953 kwam de Doomsday Clock nooit zo dicht bij middernacht. *‘The probability of global catastrophe is very high, and the actions needed to reduce the risk of disaster must be taken very soon’*, stelde de Bulletin of Atomic Scientists.²⁴ Ook een nieuwe studie van het United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR) stelt dat *‘the threat of a nuclear weapon detonation event in 2017 is arguably at its highest in the 26 years since the collapse of the Soviet Union’*. Het tempo van nucleaire ontwapening vertraagt, mondiale investeringen in kernwapenarsenalen stijgen, en nucleaire afschrikking staat nog steeds centraal in strategische veiligheidsdoctrines. Tegelijk is er sprake van toegenomen spanningen en confrontatie tussen nucleaire grootmachten²⁵, en hebben verschillende niet-statelijke terroristische actoren de intentie om kernwapens te verwerven²⁶.

Dergelijk veiligheidsklimaat maakt duidelijk dat significante vooruitgang in nucleaire ontwapening anno 2017 dringend vereist is. Hoe groter de onzekerheid in het geopolitieke- en veiligheidslandschap, hoe groter de kans op nucleaire misverstanden en misberekeningen. Geopolitieke spanningen tussen grootmachten moeten daarom een aanmoediging zijn om het proces van nucleaire ontwapening te *versnellen* in plaats van een excuus om een gevaarlijke en explosieve status quo *in stand te houden*. Dringende actie is vereist om de vastgelopen mondiale ontwapeningsarchitectuur nieuw leven in te blazen. *‘A nuclear war is more likely than one may hope, because it can start by mistake, miscalculation or terrorist provocation. There is a steady stream of accidents*

and false alarms that could trigger all-out war, and relying on never-ending luck is not a sustainable strategy. That's why we support to negotiate a ban on nuclear arms', stellen 3.462 wetenschappers uit 84 landen, inclusief 29 Nobelprijswinnaars en voormalig Amerikaanse defensie-minister William Perry in een recente open brief²⁷.

Inherent veiligheidsrisico kernwapens

Risico op vals alarm

Kernwapens werden sinds augustus 1945 niet meer ingezet. Het tijdperk sinds de Tweede Wereldoorlog wordt daarom vaak voorgesteld als het bewijs van het succes van de militaire doctrine van 'nucleaire afschrikking'. Sinds 1945 is er echter veelvuldig sprake geweest van het bijna-gebruik, bewust of incidenteel, van kernwapens, en ontkwam de wereld tientallen keren maar op het nippertje aan een nucleaire ramp of oorlog. UNIDIR-onderzoekers stellen dat *'the Cold War was replete with incidences of near-misses, false alarms, and accidents in and around nuclear weapons, even when we draw only from the limited information made available by nuclear-armed states'*.²⁸

Zowel de Verenigde Staten als Rusland, de twee grootste kernwapenmachtes, gebruiken een **"launch-on-warning"-procedure** die ervoor moet zorgen dat ze kernwapens kunnen terugvuren voordat een vijandelijk kernwapen zijn doel bereikt. Ze ontwikkelden hiertoe procedures die ervoor zorgen dat het bevel om een kernwapen in te zetten razendsnel kan uitgevoerd worden. Om dat laatste te verzekeren houden zowel de VS als Rusland een belangrijk deel van hun kernwapens op "hair trigger alert", waardoor ze binnen enkele minuten afgevuurd kunnen worden.²⁹

Dergelijke procedures brengen enorme veiligheidsrisico's met zich mee. Informatie over een mogelijke binnenkomende nucleaire aanval en bijhorende vergeldingsaanval moet binnen enkele minuten worden beoordeeld, waardoor het hele systeem inherent kwetsbaar is voor **valse alarmen**. Een tijdslijn van het James Martin Center for Nonproliferation Studies en het Nuclear Threat Initiative maakt duidelijk dat een Amerikaanse president 8 minuten zou hebben om een beslissing te nemen over een mogelijke vergeldingsaanval. De kans is uiterst reëel dat een vals alarm niet als dusdanig herkend zou worden in die 8 minuten³⁰. Door de verschillen in geografische positie en kwaliteit van *early*

warning-systemen zou de beslissingsperiode van de Russische president bovendien zelfs nog korter zijn³¹. *'Military strategies like those that entail "launch-on-warning" practices (of maintaining warheads on constant high alert) are pregnant with risk. It requires a commander to reach judgment in a matter of minutes on setting in motion nuclear retaliation to a presumed nuclear attack with enormous likely humanitarian and environmental consequences (...) Nuclear command and control appears to be what is known as a complex and tightly coupled system, which means that accidents in the system are inevitable'*, klinkt het in de studie van UNIDIR³². Alleen al tussen 1977 en 1984 vonden minstens **1.152 gevallen van zo'n vals alarm** plaats.³³

In theorie zouden de VS en Rusland kunnen beslissen om de "launch-on-warning"-procedure stop te zetten, maar in de praktijk is duidelijk dat de procedure een integraal deel uitmaakt van de Amerikaanse en Russische veiligheidsdoctrines en het geloof in nucleaire afschrikking. Het verminderen van de tijdsdruk zou bovendien nog steeds niet het gevaar op een verkeerde inschatting elimineren. UNIDIR besluit dan ook dat enkel de totale eliminatie van alle kernwapens dergelijke veiligheidsrisico's kan uitschakelen:

'The risk of accident is an inherent feature of the nuclear postures that formulated and evolved during the Cold War and have been maintained in the decades after it ended (...) Improving the capabilities of early-warning systems or creating new channels of communication or data exchange between the militaries may not help to reduce the risk and, indeed, could create new opportunities for accidents or misunderstandings. The removal of nuclear forces from high alert and elimination of the launch-on-warning option from nuclear planning could help improve the situation dramatically, although it probably would not address all aspects of the problem (...) In the end, dealing with command and control risks may require a fundamental re-evaluation of the role of nuclear weapons in national security. It is possible and indeed likely that accidents in the nuclear weapons enterprise as it exists today are inevitable and therefore the only way to safely operate nuclear weapons is to eliminate them.'

Nucleaire bijna-incidenten

Gedeclassificeerde documenten tonen hoe er de afgelopen decennia verschillende gevallen zijn geweest van botsingen met en branden aan boord van Amerikaanse nucleaire onderzeeërs en marineschepen. In verschillende gevallen zonken de nucleaire onderzeeërs en marineschepen en werden hun kernwapens nooit teruggevonden³⁴. In het Verenigd Koninkrijk vonden 16 botsingen plaats tussen nucleaire onderzeeërs tussen 1979 en 2014. Sinds het einde van de Koude Oorlog woedden er 266 branden

op nucleaire onderzeeërs en 158 branden in het *Atomic Weapons Establishment*³⁵.

Een studie van de gerenommeerde Britse denktank *Chatham House* identificeert daarnaast minstens 13 gevallen, tussen 1962 en 2002, waarbij kernwapens bijna werden ingezet als gevolg van menselijk of technisch falen. Een aantal gevallen springen hierbij in het oog. Op **3 juni 1980** werd de toenmalige Amerikaanse Nationaal Veiligheidsadviseur Brzezinski uit zijn bed gebeld met de boodschap dat de Sovjet-Unie 2.200 kernwapens had afgevuurd op de Verenigde Staten. Brzezinski had drie minuten om te beslissen of hij president Jimmy Carter waarschuwde, die vervolgens vier minuten had om een nucleaire tegenaanval te autoriseren. Vlak voordat de derde minuut verstreek, werd Brzezinski op de hoogte gesteld dat het een vals alarm betrof.³⁶ Op

25 september 1983 signaleerde een Sovjetsysteem vijf mogelijke binnenkomende Amerikaanse kernwapens. De dienstdoende officier, Stanislav Petrov, moest onmiddellijk beslissen of hij de Sovjetleiding zou inlichten, die vervolgens maximaal 10 minuten zou hebben om een vergeldingsaanval uit te voeren. Petrov schatte correct in dat het om een vals alarm ging en lichtte zijn superieuren niet in. Pas na 20 minuten bleek dat zijn inschatting correct was.³⁷ Op **25 januari 1995** identificeerden Russische radarsystemen een Noorse onderzoekraket foutief als een inkomend kernwapen, hoewel de Noorse autoriteiten Rusland op voorhand hadden ingelicht over de lancering van de onderzoekraket. Toenmalig Russisch president Jeltsin kreeg binnen de 3 minuten de nucleaire koffer gepresenteerd. Hij moest binnen enkele minuten beslissen over een nucleaire tegenaanval, en besloot uiteindelijk om geen vergeldingsaanval uit te voeren.

Tabel 3: Nucleaire bijna-incidenten, 1962-2009 (niet exhaustief ³⁸)

Datum	Incident	Betrokken staten	Oorzaak
Oktober 1962	Operatie Anadyr	Sovjet-Unie	Miscommunicatie
27 oktober 1962	Cubaanse rakettencrisis	Verenigd Koninkrijk	Conflictescalatie
27 oktober 1962	"Zwarte Zaterdag"- Cubaanse rakettencrisis	Verenigde Staten	Conflictescalatie en miscommunicatie
22 november 1962	Penkovsky	Sovjet-Unie	Spionage
Oktober 1973	Jom Kippoeroorlog	Israël	Conflictescalatie
9 november 1979	NORAD	Verenigde Staten	Tape met hypothetisch scenario veroorzaakt nucleair alert
3 juni 1980	NORAD	Verenigde Staten	Computerdefect
25 september 1983	Serpukhov-15	Sovjet-Unie	Technische storingen
7-11 november 1983	Able-Archer-83	Sovjet-Unie en Verenigde Staten	Misperceptie militaire trainingsoefening
18-21 augustus 1991	Mislukte staatsgreep	Sovjet-Unie	Verlies controle over 'command and control' nucleair arsenal
25 januari 1995	Black Brant	Rusland	Foutieve inschatting lancering Amerikaanse-Noorse onderzoekraket
Mei-juni 1999	Kargilcrisis	India en Pakistan	Conflictescalatie
12 augustus 2000	Zinken nucleaire Russische onderzeeër Koersk	Rusland	Technische storing
December 2001- oktober 2002	Kasjmircrisis	India en Pakistan	Conflictescalatie
Augustus 2007	Amerikaanse bommenwerper vliegt zonder toestemming de hele VS over zonder dat bemanning weet dat er zes nucleaire raketten aan boord zijn.	Verenigde Staten	
23 mei 2008	Brand nucleaire raketsilo	Verenigde Staten	
Februari 2009	Botsing Franse en Britse nucleaire onderzeeërs	Frankrijk en Groot-Brittannië	

Bron: Chatham House (2014): *Too Close for Comfort: Cases of Near Nuclear Use and Options for Policy*, p. vi.

Sinds 1950 vonden ook minstens 32 gevallen plaats van zogenaamde “Broken Arrows” incidenten met kernwapens. Een “Broken Arrow”-incident heeft betrekking op de accidentele lancering, detonatie, diefstal of verlies van een kernwapen. Tot op heden werden 6 kernwapens verloren en nooit teruggevonden.³⁹

Het gevaar op een nucleaire ramp met catastrofale humanitaire gevolgen is dus allesbehalve ondenkbeeldig. *Incidents similar to those that have happened in the past are likely to happen in the future (...) For as long as nuclear weapons exist, the risk of an inadvertent, accidental or deliberate detonation remains*, benadrukt Chatham House⁴⁰. De denktank wijst daarnaast op nieuwe gevaren als het verwerven van kernwapens door terroristische groeperingen of de ineenstorting van fragiele staten met een kernwapenarsenaal.

Non-proliferatieverdrag onder druk

Een verbodsverdrag versterkt het Non-proliferatieverdrag (NPV) en vermijdt een nieuwe nucleaire wapenwedloop. Sterker nog: een nieuw verbodsverdrag is essentieel om een ineenstorting van het NPV te vermijden. Steeds meer landen raken immers in toenemende mate gefrustreerd over het gebrek aan ontwapening van de vijf erkende kernwapenstaten. Die beloofden in 1970 – door het NPV te ratificeren – om nucleair te ontwapenen en te onderhandelen over een nieuw internationaal verbodsverdrag op kernwapens. Andere landen beloofden in ruil geen kernwapens te verwerven. Van de beloftes van de kernwapenstaten kwam echter weinig in huis, tot groeiende frustratie van de niet-kernwapenstaten. *“Als zij (de kernwapenstaten) hun deel van de deal niet nakomen en bovendien hun*

kernwapens moderniseren, waarom zouden wij ons deel (verbod op verwerving van kernwapens) nog moeten nakomen?”, klinkt het steeds luider. Doordat een nieuw verbodsverdrag de druk verhoogt op de kernwapenstaten om te ontwapenen, verhindert het dat niet-kernwapenstaten zich niet langer iets aantrekken van hun belofte om geen kernwapens te verwerven.

De mythe van veilige nucleaire afschrikking

Voorstanders van kernwapens verwijzen naar de theorie van de “nucleaire afschrikking” (die stelt dat kernwapens nooit gebruikt worden omdat de andere partij weet dat ze dan zelf aangevallen wordt met kernwapens) om deze massavernietigingswapens te legitimeren. Feitelijk bewijs voor deze theorie ontbreekt volledig. De theorie van nucleaire afschrikking is bovendien al empirisch weerlegd: zo viel een coalitie van Arabische landen in 1973 Israël binnen, hoewel het alom geweten was dat Israël over kernwapens beschikte. Ook in 1982 viel Argentinië kernwapenmacht Groot-Brittannië aan in de Falklands.⁴¹ *‘Nuclear deterrence works- up until the time it will prove not to work. The risk is inherent and, when luck runs out, the results will be catastrophic’* stellen ook de onderzoekers van de UNIDIR-studie.⁴²

De idee van nucleaire afschrikking berust bovendien op een valse premisse. Een “beperkte” nucleaire oorlog (waarbij 0,5 procent van het wereldwijde nucleaire arsenaal gebruikt wordt) zorgt hoe dan ook voor een wereldwijde ontwrichting van het klimaat en de voedselproductie en treft *iedereen*, ook het land dat de kernwapens inzet. De geloofwaardigheid van de dreiging om kernwapens in te zetten wordt ondermijnd, omdat dit zou neerkomen op een suïcidale actie.

4. De weg vooruit: een internationaal verbodsverdrag

Waarom kernwapens verbieden?

Kernwapens zijn de enige massavernietigingswapens die nog niet door een internationaal verdrag verboden zijn, ook al hebben ze de grootste vernietigingskracht van alle massavernietigingswapens. Kernwapens kunnen onmogelijk voldoen aan de regels van het internationaal humanitair recht (in het bijzonder de principes van onderscheid, proportionaliteit en voorzorg) en vormen een acuut veiligheidsgevaar. Zolang kernwapens bestaan, is het risico op het intentioneel of accidenteel gebruik van kernwapens reëel. Dit heeft –zoals hoger al beschreven– catastrofale en langdurige humanitaire gevolgen voor de menselijke gezondheid, het milieu, het klimaat, de voedselproductie en de sociaaleconomische ontwikkeling. Het verbieden van kernwapens is daarom een humanitair imperatief.

Een verbodsverdrag is geen revolutionaire stap en staat niet gelijk aan onmiddellijke volledige ontwapening. Het is een logische volgende stap in een gradueel proces dat leidt tot een omvattende kernwapenconventie en volledige nucleaire ontwapening. Ook bij andere massavernietigingswapens was een verbod altijd het logische startpunt voor volledige eliminatie. Een nieuw verbodsverdrag verhoogt de druk op kernwapenstaten –die allemaal grootschalige en dure modernisering van hun nucleaire arsenalen plannen– om effectief te ontwapenen⁴³, waardoor de “progressieve” benadering die België promoot eindelijk geïmplementeerd wordt. Zonder de nieuwe dynamiek die een verbodsverdrag tot stand brengt, is er geen enkele reden om te veronderstellen dat de “progressieve” voorstellen deze keer wél uitgevoerd zullen worden.

Een verbodsverdrag versterkt het non-proliferatieverdrag (NPV) en vermijdt een nieuwe nucleaire wapenwedloop. Een nieuw verbodsverdrag is ook essentieel om een ineenstorting van het NPV en een nieuwe nucleaire wapenwedloop te vermijden. In punt 2.4 werd al beschreven hoe steeds meer landen in toenemende mate gefrustreerd raken over het gebrek aan ontwapening van de vijf erkende kernwapenstaten.

Zonder verbodsverdrag bevinden we ons in een gevaarlijke en explosieve status quo. Het tempo van nucleaire ontwapening gaat veel te traag, terwijl alle kernwapenstaten tegelijk grootschalige modernisering plannen van hun nucleaire arsenalen. Er is een totaal gebrek aan een *sense of urgency*. Dat is niet zonder gevaar, integendeel. Sinds 1945 is er veelvuldig sprake geweest van het bijna-gebruik (bewust of incidenteel) van kernwapens, en ontkwam de wereld tientallen keren op het nippertje aan een nucleaire ramp of oorlog (zie 2.3.2). Militaire experts waarschuwen daarnaast voor diefstal of nucleaire cyberhacking door terroristen. **Het gevaar op een nucleaire ontploffing met wereldwijde catastrofale humanitaire gevolgen is dus urgent en reëel. De enige manier om dit gevaar te vermijden, is het verbieden en elimineren van kernwapens.** Als het tempo van nucleaire ontwapening niet versnelt, dreigen verschillende landen zich niet langer iets aan te trekken van hun non-proliferatieverplichting, waardoor het hele NPV op de helling komt te staan. De vraag stelt zich of België in dergelijke explosieve context nog tientallen jaren Russische roulette wil blijven spelen.

Iemand moet de eerste stap durven zetten. Een kernwapenvrije wereld zal nooit realiteit worden als iedereen de kat uit de boom blijft kijken. Een verbodsverdrag verhoogt de druk op kernwapenstaten om op korte termijn verdere concrete stappen richting kernwapenvrije wereld te zetten, wat kan leiden tot een algemene ontwapeningsdynamiek. NAVO-landen, die hoe dan ook over een voldoende conventionele afschrikking beschikken en momenteel een nucleaire capaciteit hebben waarmee ze de wereld tientallen keren kunnen vernietigen, moeten zelf die eerste stap durven zetten. Wachten totdat anderen de eerste stap zetten is vooral een excuus om niets te doen, en is de beste garantie op het behoud van een gevaarlijke en explosieve nucleaire status quo. De NAVO kan bovendien haar nucleaire doctrine grondig bijstellen, zonder dat NAVO-lidstaten als de Verenigde Staten onmiddellijk hun hele nucleaire arsenaal unilateraal moeten opgeven.

Inhoud van een nieuw verbodsverdrag

Van 27 tot 31 maart 2017 vond in New York de eerste ronde plaats van de VN-onderhandelingen gericht op de creatie van een nieuw internationaal verbodsverdrag op kernwapens. Op 22 mei 2017 publiceerden de VN een eerste conceptverdrag, dat verder bediscussieerd zal worden tijdens een tweede onderhandelingsronde (14 juni-7 juli 2017).

Preambule

De **preambule** van het conceptverdrag verduidelijkt een aantal centrale principes waarop het verbodsverdrag berust. Er geldt een sterke focus op de grensoverschrijdende en catastrofale humanitaire gevolgen van eender welk gebruik van kernwapens. De preambule verduidelijkt dat elk gebruik van kernwapens in strijd is met het internationaal humanitair recht, en dat het verbieden van kernwapens een *'belangrijke bijdrage is tot allesomvattende nucleaire ontwapening'*. Ze herbevestigt het *'cruciale'* en *'vitale'* belang van het Non-proliferatieverdrag (NPV) en de *Comprehensive Test Ban Treaty* (CTBT), en de bijdrage van regionale kernwapenvrije zones aan de totstandkoming van een kernwapenvrije wereld.

Centrale verbodsbepalingen

Artikel 1 beschrijft de centrale verbodsbepalingen waartoe elke verdragspartij zich verbindt:

Verbod op de ontwikkeling, productie, verwerving, bezit en opslag van kernwapens (1a).

Verbod op de transfer van kernwapens of de controle over kernwapens naar een andere ontvanger (1b) en verbod op het aanvaarden van dergelijke transfer (1c).

Verbod op het gebruik van kernwapens (1d) en het

uitvoeren van kernwapentesten (1e); verbod op het assisteren, aanmoedigen en aanzetten van een partij tot bepalingen die verboden zijn in de verdragstekst (1f) en op het ontvangen van dergelijke assistentie (1g).

Verificatiemechanismen

Artikel 4 en 5 beschrijven de verificatiemechanismen onder het nieuwe verdrag. Elke Verdragspartij verbindt zich ertoe volledig samen te werken met het Internationaal Atoom Energie Agentschap (IAEA) en hiertoe een afzonderlijke overeenkomst af te sluiten met het IAEA binnen de 180 dagen. Het IAEA krijgt volledige toegang tot elke faciliteit of locatie die het wenst te bezoeken. Verdere verificatiemechanismen kunnen onder het verdrag ontwikkeld worden tijdens de bijeenkomsten van Verdragspartijen en bij de Toetsingsconferenties van het verdrag, bijvoorbeeld in de vorm van aanvullende protocollen die aangehecht worden bij het verdrag (zie ook artikel 9d).

Andere bepalingen

Artikel 7 bepaalt dat elke Verdragspartij alle nodige maatregelen moet nemen opdat het op het grondgebied en binnen de jurisdictie van de Verdragspartij eveneens verboden wordt om activiteiten uit te voeren die niet toegestaan zijn onder het verdrag. Artikel 16 bepaalt dat het verdrag in werking treedt binnen de 90 dagen na de 40ste ratificatie, acceptatie, goedkeuring van of toetreding tot het verdrag. Artikel 18(2) stelt dat *'each Party shall in exercising its national sovereignty have the right to withdraw from the Convention if it decides that extraordinary events (...) have jeopardized the supreme interests of its country. It shall give notice of such withdrawal to all other Parties to the Convention and to the United Nations Security Council three months in advance'*. Artikel 19, tot slot, verduidelijkt expliciet dat *'this Convention does not affect the rights and obligations of the States Parties under the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons'*.

Wat zijn de implicaties voor België?

Verhouding tot NPV en belang verificatie

België toonde zich de afgelopen maanden en jaren erg bezorgd dat een nieuw verbodsverdrag het bestaande NPV zou ondermijnen. Tegelijk werd stevast benadrukt dat een verbodsverdrag zonder verificatiemechanismen niet effectief is. De concepttekst voor **een nieuw verbodsverdrag komt aan beide bezorgdheden tegemoet**. Zowel de

preambule als artikel 19 stellen expliciet dat het nieuwe verdrag op geen enkele manier afbreuk doet aan het bestaande NPV. Artikel 4 geeft ruime bevoegdheden aan het IAEA om de implementatie van het nieuwe verdrag te verifiëren, terwijl artikels 5 en 9d ruimte laten voor de ontwikkeling van aanvullende verificatiemechanismen.

Verwijdering kernwapens uit Kleine-Brogel

Een Belgische ondertekening van het verdrag zou betekenen dat de Federale Regering bilaterale afspraken moet maken met de Verenigde Staten om de stationering van Amerikaanse B61-kernwapens te beëindigen⁴⁴. Artikels 1b en 1c van het nieuwe verdrag bepalen immers dat de transfer van kernwapens of de transfer van de controle over kernwapens naar een andere ontvanger verboden is. Dit is een herbevestiging van artikel I en II van het NPV. De *forward deployment* van Amerikaanse kernwapens in Europa gaat duidelijk in tegen de geest van deze NPV-artikels en mogelijk zelfs de letter. Het NPV legt Verdragspartijen immers op *'not to receive the transfer from any transferor whatsoever of nuclear weapons or other nuclear explosive devices or of control over such weapons or explosive devices directly, or indirectly'*.

De terugtrekking van de Amerikaanse kernwapens uit Kleine-Brogel zou dus niet enkel het NPV versterken, het betekent ook de concrete uitvoering van resoluties van het Vlaams en Federaal Parlement. In april 2015 vroeg het Vlaams Parlement (met steun van N-VA, CD&V en Open Vld) de Vlaamse regering om 'er

bij de Federale Regering op aan te dringen om zich, in overleg met de Europese Unie- en NAVO-partners, in te zetten voor een kernwapenvrije wereld en voor de terugtrekking van alle kernwapens uit Vlaanderen'.⁴⁵ Het Federaal Parlement, op 23 april 2015, verzocht de Federale Regering *'België resoluut stappen te doen zetten naar nucleaire ontwapening, in het raam van multilaterale onderhandelingen waaraan België actief blijft deelnemen om het eigen grondgebied helemaal kernwapenvrij te maken'*.⁴⁶

De terugtrekking van de Amerikaanse kernwapens uit Kleine Brogel kan bovendien rekenen op ruime publieke steun. In een onderzoek van het Vlaams Vredesinstituut uit 2014 verklaarde 61 percent van de ondervraagden akkoord te gaan met de stelling *'alle kernwapens die op Belgisch grondgebied opgeslagen zijn, moeten worden verwijderd'*. 24 percent was geen voorstander van de verwijdering van kernwapens, en 15 percent sprak zich niet uit. De uitgesproken meerderheid die voorstander is van de verwijdering van kernwapens strekt zich ook uit over de partijgrenzen heen: 93,2 % (Groen), 82,9 % (sp.a), 79,5 % (PVDA), 72,1 % (N-VA), 72 % (CD&V), 68 % (Vlaams Belang) en 59,5 % (Open Vld).⁴⁷

Dergelijke terugtrekking kan gerealiseerd worden via een bilaterale regeling tussen de VS en België, zonder dat dit de Amerikaans-Belgische relaties schaadt. De VS verwijderden eerder al hun kernwapens van het grondgebied van NAVO-bondgenoten Griekenland, het Verenigd Koninkrijk en Canada, zonder dat dit de bilaterale relaties beschadigde. Het militaire nut

van tactische kernwapens is bovendien zeer beperkt, terwijl hun blijvende aanwezigheid belangrijke veiligheidsrisico's met zich meebrengt. Een Belgische ratificering van het verbodsverdrag betekent ook dat de modernisering van de Amerikaanse kernwapens in Kleine-Brogel niet hoeft door te gaan.

Door een terugtrekking van de Amerikaanse kernwapens uit Kleine-Brogel kan verder de nucleaire taak van de Belgische luchtmacht beëindigd worden. Nieuwe gevechtsvliegtuigen hoeven dan geen dure en overbodige *dual use* capaciteit te hebben. De nucleaire bunkers op Kleine-Brogel kunnen ontmanteld worden en Belgische piloten hoeven niet langer getraind te worden om kernwapens te kunnen inzetten. Recent gaan er ook stemmen op om geen Amerikaanse F35-gevechtsvliegtuigen te kopen, wat de verwijdering van Amerikaanse kernwapens uit Kleine-Brogel zou faciliteren.⁴⁸

Impact op NAVO-lidmaatschap⁴⁹

Belgische ondertekening van het verbodsverdrag betekent **niet** dat België geen lid meer kan zijn van militaire allianties als de NAVO. Het Verdrag van Washington ter oprichting van de NAVO rept immers met geen woord over kernwapens. Het stichtingsverdrag is het *enige juridisch bindende* NAVO-document.

Het conceptverdrag bevat ook geen passages die gevolgen hebben voor de gezamenlijke militaire NAVO-operaties, zolang kernwapens geen onderdeel zijn van deze operaties. Belgische deelname aan bepaalde NAVO-oefeningen, zoals de jaarlijkse nucleaire oefening *Steadfast Noon*, zou wel niet langer mogelijk zijn.

Dit betekent niet dat België niet langer een betrouwbare

NAVO-partner zou kunnen zijn. Verschillende NAVO-lidstaten hebben momenteel al een nationaal beleid dat deelname aan de nucleaire activiteiten van de NAVO beperkt. Denemarken, Noorwegen en Spanje staan in vreedstijd geen kernwapens toe op hun grondgebied, terwijl IJsland en Litouwen de plaatsing van kernwapens op hun grondgebied in alle omstandigheden verbieden. IJsland, Denemarken en Noorwegen staan bovendien geen nucleaire marineschepen toe in hun havens⁵⁰. Dit weerhoudt deze NAVO-lidstaten er niet van om op andere manieren een bijdrage aan NAVO te leveren.

Een ondertekening van het toekomstige verbodsverdrag betekent bovendien niet dat er niet meer deelgenomen kan worden aan de NAVO *Nuclear Planning Group*. Integendeel: aangezien deze groep opereert als raadgevend orgaan over de nucleaire NAVO-doctrine zou het nuttig zijn als NAVO-lidstaten die kernwapens hebben verboden, blijven deelnemen aan deze discussies. Op die manier kan de nucleaire doctrine van de NAVO verder afgebouwd worden. Dit is dringend nodig: ondanks decennia-oude beloftes om het belang van kernwapens in veiligheidsdoctrines af te bouwen, werd het belang van kernwapens tijdens de NAVO-top van Warschau (2016) herbevestigd.⁵¹

België zegt dat een NAVO-land onmogelijk voorstander kan zijn van een kernwapenverbod, omdat de NAVO zonder kernwapens minder veilig zou zijn. De NAVO heeft echter geen kernwapens nodig om een overweldigende militaire conventionele afschrikingscapaciteit te bezitten tegenover mogelijke rivalen. Alle NAVO-lidstaten besteden samen meer dan dertien keer zoveel aan militaire uitgaven als Rusland. Europese NAVO-landen spenderen nog steeds 3,5 keer meer aan militaire middelen dan Rusland⁵². Conventionele wapens zijn bovendien beter geschikt dan kernwapens om het NAVO-grondgebied te verdedigen.

5. Conclusies & Aanbevelingen

Kernwapens zijn de enige massavernietigingswapens die nog niet door een internationaal verdrag verboden zijn, ook al hebben ze de grootste vernietigingskracht van allemaal. Kernwapens kunnen onmogelijk voldoen aan de regels van het internationaal humanitair recht (in het bijzonder de principes van onderscheid, proportionaliteit en voorzorg) en vormen een acuut veiligheidsgevaar. Zolang kernwapens bestaan, is het risico op het intentioneel of accidenteel gebruik van kernwapens reëel.

Een meerderheid van VN-lidstaten zal daarom begin juli 2017 een nieuw internationaal verbodsverdrag op kernwapens afsluiten. België weigert echter deel te nemen aan de huidige VN-onderhandelingen over een internationaal kernwapenverbod, in tegenstelling tot NAVO-bondgenoot Nederland.

Een nieuw verbodsverdrag is geen doel op zich maar een extra drukkingsmiddel om te komen tot verdere nucleaire ontwapening en kan dus onderhandeld worden zonder medewerking van de kernwapenstaten⁵³. Het verbieden van kernwapens is niet hetzelfde als de onmiddellijke eliminatie van alle kernwapens, maar een nieuw vertrekpunt voor het bereiken van volledige ontwapening. Een nieuw verbodsverdrag verhoogt de druk op kernwapenstaten -die allen grootschalige en dure modernisering van hun nucleaire arsenalen plannen- om effectief te ontwapenen, waardoor de “progressieve” benadering die België promoot eindelijk geïmplementeerd wordt. **Een verbodsverdrag is dus complementair aan de progressieve benadering.** Een verbod op kernwapens maakt het onderhoud en de ontwikkeling van kernwapens lastiger, ondermijnt de claim dat kernwapens een legitiem onderdeel kunnen vormen van veiligheidsdoctrines, en versterkt andere inspanningen voor nucleaire ontwapening. Zonder de nieuwe dynamiek die een verbodsverdrag tot stand brengt, is er geen enkele reden om te veronderstellen dat de “progressieve” voorstellen deze keer wél uitgevoerd zullen worden.

Een analyse van de belangrijkste beleidsdocumenten sinds 1995 toont immers dat de “progressieve benadering” louter een recyclage is van oude voorstellen die al meer dan twee decennia op tafel liggen en niet

geïmplementeerd worden. Deze voorstellen worden elke keer opnieuw gerecycleerd en in een nieuw jasje gestoken, zonder concrete voorstellen om ze eindelijk te realiseren. 16 van de 25 voorstellen uit de “progressieve agenda” (2016) komen letterlijk uit de *NPV-slotverklaring* van 2010. 13 van de 25 voorstellen werden weggeplukt uit de “13 steps” van 2000, terwijl vier voorstellen zelfs als teruggaan tot de *NPV-slotverklaring* van 1995.

Het simpelweg herhalen van oude voorstellen, zonder een concreet stappenplan om ze op korte termijn te realiseren, is niet progressief of realistisch maar een gerecycleerde verankering van de status quo. Het is bovendien gevaarlijk: anno 2017 is de kans op de accidentele inzet van kernwapens groter dan ooit, terwijl het bestaande NPV sterk onder druk staat door de gebrekkige ontwapening van de kernwapenstaten. Die plannen bovendien allemaal grootschalige modernisering van hun nucleaire arsenalen⁵⁴, en tonen zo duidelijk niet geïnteresseerd te zijn in volledige nucleaire ontwapening.

Een kernwapenvrije wereld zal nooit realiteit worden als iedereen de kat uit de boom blijft kijken. Iemand moet de eerste stap durven zetten. Een verbodsverdrag verhoogt de druk op kernwapenstaten om op korte termijn verdere concrete stappen richting kernwapenvrije wereld te zetten, wat kan leiden tot een algemene ontwapendynamiek.

NAVO-landen, die hoe dan ook over een voldoende conventionele afschrikking beschikken en momenteel een nucleaire capaciteit hebben waarmee ze de wereld tientallen keren kunnen vernietigen, moeten zelf die eerste stap durven zetten. Wachten tot anderen de eerste stap zetten is vooral een excuus om niets te doen, en is de beste garantie op het behoud van een gevaarlijke en explosieve nucleaire status quo. België, dat in het verleden sterk moreel en politiek leiderschap toonde bij het verbieden van antipersoonsmijnen en clustermunitie, moet dringend het roer omgooien en het verzet tegen een nieuw verbodsverdrag op kernwapens staken.

AANBEVELINGEN

De **Belgische Coalitie tegen Kernwapens** geeft daarom de volgende aanbevelingen:

- België moet alsnog op constructieve wijze deelnemen aan de tweede ronde van VN-onderhandelingen, om mee te werken aan een tekst die België wel kan steunen. Het moet vervolgens het nieuwe verbodsverdrag ondertekenen en ratificeren.
- België moet onmiddellijk bilaterale besprekingen opstarten met de Verenigde Staten over de verwijdering van de Amerikaanse B61-kernwapens in Kleine-Brogel.
- België moet publiekelijk afzien van het uitrusten van eventuele nieuwe gevechtsvliegtuigen met een nucleaire capaciteit.

6. Annexen

ANNEX 1: Slotverklaring NPV-Toetsingsconferentie (2010)

- Action 3: (...) “The nuclear-weapon states commit to undertake further efforts to reduce and ultimately eliminate all types of nuclear weapons, deployed and non-deployed, including through unilateral, bilateral, regional and multilateral measures.”
- Action 5c: “...to further diminish the role and significance of nuclear weapons in all military and security concepts, doctrines and policies”.
- Action 5(e): “further reducing the operational status of nuclear weapons systems”.
- Action 5(f) “...reduce the risk of accidental use of nuclear weapons”.
- Action 5(g): “... further enhance transparency and increase mutual confidence”.
- Action 6: “the Conference on Disarmament should immediately establish a subsidiary body to deal with nuclear disarmament, within the context of an agreed, comprehensive and balanced programme of work”.
- Action 7: “the Conference on Disarmament should, within the context of an agreed, comprehensive and balanced programme of work, immediately begin discussion of effective international arrangements to assure non-nuclear-weapon states against the use or threat of use of nuclear weapons.
- Action 8: “All nuclear-weapon states commit to fully respect their existing commitments with regard to security assurances. Those nuclear-weapon States that have not yet done so are encouraged to extend security assurances to non-nuclear-weapon States parties to the Treaty.”
- Action 9: “The establishment of further nuclear-weapon-free zones, where appropriate, on the basis of arrangements freely arrived at among states of the region concerned (...) All concerned States are encouraged to ratify the nuclear-weapon-free zone treaties and their relevant protocols, and to constructively consult and cooperate to bring about the entry into force of the relevant legally binding protocols of all such nuclear-weapon-free zones treaties”.
- Action 10: “All nuclear-weapon States undertake to ratify the Comprehensive Nuclear-Test-Ban-Treaty with all expediency”.
- Action 11: “Pending the entry into force of the CTBT, all states commit to refrain from nuclear-weapon test explosions or any other nuclear explosions, the use of new nuclear weapons technologies and from any action that would defeat the object and purpose of that Treaty, and all existing moratoriums on nuclear-weapon test explosions should be maintained”.
- Action 13: “All states that have ratified the CTBT undertake to promote the entry into force and implementation of that Treaty at the national, regional and global levels.”
- Action 14: “The Preparatory Commission for the CTBT is to be encouraged to fully develop the verification regime for the CTBT, including early completion and provisional operationalisation of the international monitoring system”.
- Action 15: “All States agree that the CD (...) should immediately begin negotiations of a treaty banning the production of fissile material for use in nuclear weapons or other nuclear explosive devices”.
- Action 16: “the nuclear-weapon states are encouraged to commit to declare, as appropriate, to the IAEA all fissile material designated by each of them as no longer required for military purposes and to place such material as soon as practicable under IAEA or other relevant international verification and arrangements for the disposition of such material for peaceful purposes, to ensure that such material remains permanently outside military programs.
- Action 17: “In the context of Action 16, all States are encouraged to support the development of appropriate legally binding verification arrangements, within the context of the IAEA, to ensure the irreversible removal of fissile material designated by each nuclear-weapon State as no longer required for military purposes”.
- Action 18: “All States that have not yet done so are encouraged to initiate a process towards the dismantling or conversion for peaceful uses of facilities for the production of fissile material for use in nuclear weapons or other nuclear explosive devices”.
- Action 22: “All states are encouraged to implement the recommendations (...) regarding the United Nations study on disarmament and non-proliferation education”.
- Action 23: “The Conference calls upon all States parties to exert all efforts to promote universal adherence to the Treaty”.
- Action 29: “The Conference encourages IAEA to further facilitate and assist the States parties in the conclusion and entry into force of comprehensive safeguards agreements and additional protocols”.
- Action 45: “The Conference encourages all States parties that have not yet done so to become party to the International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism as soon as possible”.

ANNEX 2: De 13 “practical steps” (2000)

1. The importance and urgency of signature and ratification, without delay and without conditions and in accordance with constitutional processes, to achieve the early entry into force of the Comprehensive Nuclear Test Ban Treaty.
2. A moratorium on nuclear weapon test explosions or any other nuclear explosions pending entry into force of that Treaty.
3. The necessity of negotiations in the Conference on Disarmament on a non-discriminatory, multilateral and internationally and effectively verifiable treaty banning the production of fissile material for nuclear weapons or other nuclear explosive devices in accordance with the statement of the Special Coordinator in 1995 and the mandate contained therein, taking into consideration both nuclear disarmament and nuclear non-proliferation objectives. The Conference on Disarmament is urged to agree on a programme of work, which includes the immediate commencement of negotiations on such a treaty with a view to their conclusion within five years.
4. The necessity of establishing in the Conference on Disarmament an appropriate subsidiary body with a mandate to deal with nuclear disarmament. The Conference on Disarmament is urged to agree on a programme of work which includes the immediate establishment of such a body.
5. The principle of irreversibility to apply to nuclear disarmament, nuclear and other related arms control and reduction measures.
6. An unequivocal undertaking by the nuclear-weapon States to accomplish the total elimination of their nuclear arsenals leading to nuclear disarmament to which all States parties are committed under Article VI.
7. The early entry into force and full implementation of START II and the conclusion of START III as soon as possible while preserving and strengthening the ABM Treaty as a cornerstone of strategic stability and as a basis for further reductions of strategic offensive weapons, in accordance with its provisions.
8. The completion and implementation of the Trilateral Initiative between the United States of America, the Russian Federation and the International Atomic Energy Agency.
9. Steps by all the nuclear-weapon States leading to nuclear disarmament in a way that promotes international stability, and based on the principle of undiminished security for all:
 - Further efforts by the nuclear-weapon States to reduce their nuclear arsenals unilaterally
 - Increased transparency by the nuclear-weapon States with regard to the nuclear weapons capabilities and the implementation of agreements pursuant to Article VI and as a voluntary confidence-building measure to support further progress on nuclear disarmament
 - The further reduction of non-strategic nuclear weapons, based on unilateral initiatives and as an integral part of the nuclear arms reduction and disarmament process
 - Concrete agreed measures to further reduce the operational status of nuclear weapons systems
 - A diminishing role for nuclear weapons in security policies to minimize the risk that these weapons ever be used and to facilitate the process of their total elimination
 - The engagement as soon as appropriate of all the nuclear-weapon States in the process leading to the total elimination of their nuclear weapons.
10. Arrangements by all nuclear-weapon States to place, as soon as practicable, fissile material designated by each of them as no longer required for military purposes under IAEA or other relevant international verification and arrangements for the disposition of such material for peaceful purposes, to ensure that such material remains permanently outside of military programmes.
11. Reaffirmation that the ultimate objective of the efforts of States in the disarmament process is general and complete disarmament under effective international control.
12. Regular reports, within the framework of the NPT strengthened review process, by all States parties on the implementation of Article VI and paragraph 4 (c) of the 1995 Decision on “Principles and Objectives for Nuclear Non-Proliferation and Disarmament,” and recalling the Advisory Opinion of the International Court of Justice of 8 July 1996.
13. The further development of the verification capabilities that will be required to provide assurance of compliance with nuclear disarmament agreements for the achievement and maintenance of a nuclear-weapon-free world.

ANNEX 3: Slotverklaring NPV-Toetsingsconferentie (1995)

- Decision 2.4(b): “the immediate commencement and early conclusion of negotiations on a non-discriminatory and universally applicable convention banning the production of fissile material for nuclear weapons or other nuclear explosive devices”.
- Decision 2.6: “The development of nuclear-weapon-free zones, especially in regions of tension, such as in the Middle East, as well as the establishment of zones free of all weapons of mass destruction, should be encouraged as a matter of priority, taking into account the specific characteristics of each region”.
- Decision 2.8: “... further steps should be considered to assure non-nuclear-weapon States party to the Treaty against the use of threat of use of nuclear weapons”.
- Decision 2.9. “The International Atomic Energy Agency is the competent authority responsible to verify and assure, in accordance with the statute of the Agency and the Agency’s safeguards system, compliance with its safeguards agreements with States parties undertaken in fulfillment of their obligations under article III, paragraph 1, of the Treaty, with a view to preventing diversion of nuclear energy from peaceful uses to nuclear weapons or other nuclear explosive devices. Nothing should be done to undermine the authority of the International Atomic Energy Agency in this regard. States parties that have concerns regarding non-compliance with the safeguards agreements of the Treaty by the States parties should direct such concerns, along with supporting evidence and information, to the Agency to consider, investigate, draw conclusions and decide on necessary actions in accordance with its mandate.”
- Decision 2.10. “All States parties required by article III of the Treaty to sign and bring into force comprehensive safeguards agreements and which have not yet done so should do so without delay.”
- Decision 2.11. “International Atomic Energy Agency safeguards should be regularly assessed and evaluated. Decisions adopted by its Board of Governors aimed at further strengthening the effectiveness of Agency safeguards should be supported and implemented and the Agency’s capability to detect undeclared nuclear activities should be increased. Also, States not party to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons should be urged to enter into comprehensive safeguards agreements with the Agency.”
- Decision 2.12. “New supply arrangements for the transfer of source or special fissionable material or equipment or material especially designed or prepared for the processing, use or production of special fissionable material to non-nuclear-weapon States should require, as a necessary precondition, acceptance of the Agency’s full-scope safeguards and internationally legally binding commitments not to acquire nuclear weapons or other nuclear explosive devices.”
- Decision 2.13. “Nuclear fissile material transferred from military use to peaceful nuclear activities should, as soon as practicable, be placed under Agency safeguards in the framework of the voluntary safeguards agreements in place with the nuclear-weapon States. Safeguards should be universally applied once the complete elimination of nuclear weapons has been achieved.”

7. Referenties

1. An Open Letter from Scientists in Support of the UN Nuclear Weapons Negotiations', <https://futureoflife.org/nuclear-open-letter/>.
2. 'Bringing the era of nuclear weapons to an end in the name of humanity', 27 maart 2017, <https://www.icrc.org/en/document/speech-icrc-president-nuclear-weapons-prohibition-treaty-negotiations>.
3. 'Pope sends message to UN conference on nuclear weapons', 28 maart 2017, http://en.radiovaticana.va/news/2017/03/28/pope_sends_message_to_un_conference_on_nuclear_weapons/1301663.
4. European Parliament (27 oktober 2016): 'Joint motion for a resolution on nuclear security and non-proliferation', <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+P8-RC-2016-1122+0+DOC+XML+V0//EN>.
5. België, help de bom te verbieden', 12 oktober 2016, De Standaard.
6. '200 artsen in open brief: Kernwapens mogen nooit gebruikt worden', 25 oktober 2016, De Morgen.
7. 'YouGov Poll: 75% of the public in favour of British government attending UN Nuclear Ban Treaty negotiations', 24 maart 2017, <http://acronym.org.uk/2017/03/24/yougov-poll-75-of-the-public-in-favour-of-british-government-attending-un-nuclear-ban-treaty-negotiations/>.
8. 'Het is nu of nooit', 19 februari 2010, De Standaard.
9. [Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed](#) (2016): 'Vraag om uitleg over de opvolging van de resolutie betreffende het bannen van massavernietigingswapens van Wouter Vanbesien aan minister Geert Bourgeois', <https://www.vlaamsparlement.be/commissies/commissievergaderingen/1090799/verslag/1092129>.
10. United Nations General Assembly (2016): 'A progressive approach to a world free of nuclear weapons: revisiting the building blocks paradigm', AC.286/WP.9; zie ook de Belgische stemverklaring in december 2016: http://www.reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/1com/1com16/eov/L41_Poland-et-al.pdf.
11. Belgische Coalitie tegen Kernwapens (2017): 'Naar een Verbodsverdrag op Kernwapens: 3 Belgische argumenten weerlegd', pp 2-7.
12. United Nations General Assembly (2016): 'The road to zero: The progressive approach', A/AC.286/WP.25
13. 'Belgium General Statement Preparatory Committee for the 2020 NPT Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT) First session, Vienna, 2-12 May 2017', http://www.reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/npt/prepcom17/statements/2May_Belgium.pdf.
14. 'Statement by H.E. Mr. Werner Bauwens, Head of the Belgian Delegation', 6 mei 2010, http://www.reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/npt/revcon2010/statements/6May_Belgium.pdf en '2015 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons', http://www.reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/npt/revcon2015/statements/28April_Belgium.pdf.
15. Preparatory Committee for the 2015 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (2014): 'Building blocks for a world without nuclear weapons', NPT/CONF.2015/PC.III/WP.23
16. 'Belgium General Statement Preparatory Committee for the 2020 NPT Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT) First session, Vienna, 2-12 May 2017', p 2.
17. Zie ook Staes, W. (2016): 'Belgium at the OEWG: Preach what you don't practice', <http://www.reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/OEWG/2016/reports/OEWG2.12.pdf>, p 5.
18. International Committee of the Red Cross (2013): 'The effects of nuclear weapons on human health'. Voor een volledig overzicht van de humanitaire impact van kernwapens: zie onder meer Maresca, L. The catastrophic humanitarian consequences of nuclear weapons: the key issues and perspective of the International Committee of the Red Cross, p.131-144, in Borrie, J. en Caughley, M. (eds) (2013): 'Viewing Nuclear Weapons through a Humanitarian Lens': Fihn, B.(ed) (2013): 'Unspeakable Suffering. The Humanitarian Impact of Nuclear Weapons'.
19. ICRC Information Note No. 1 (2013): Climate effects of nuclear war and implications for global food production.
20. Zie bijvoorbeeld Mutlu, O., Robock, A. en Kucharik, C. (2013): 'Impacts of a nuclear war in South Asia on soybean and maize production in the Midwest United States', *Climatic Change*, pp. 373-387; Xia, L., en Robock, A. (2013): 'Impacts of a nuclear war in South Asia on rice production in mainland China', *Climatic Change*, pp 357-372.

21. Helfand, I. (2012): 'Nuclear Famine: A Billion People at Risk'.
22. International Committee of the Red Cross (2013): 'Humanitarian assistance in response to the use of nuclear weapons', p. 2.
23. United Nations Institute for Disarmament Research (2014): 'An Illusion of Safety. Challenges of Nuclear Weapon Detonations for United Nations Humanitarian Coordination and Response'.
24. Bulletin of the Atomic Scientists Science and Security Board (2017): 'It is two and a half minutes to midnight', p. 8.
25. Barrett, A. (2016): 'False Alarms, True Dangers? Current and Future Risks of Inadvertent US-Russian Nuclear War', The Rand Corporation; Kulacki, G. (2016): 'The Risk of Nuclear War with China: A Troubling Lack of Urgency'; Berls, R.E. en Ratz, L. (2015): 'Rising Nuclear Dangers: Assessing the Risk of Nuclear Use in the Euro-Atlantic Region'.
26. Zie bijvoorbeeld 'Al Qaida's pursuit of weapons of mass destruction: the authoritative timeline', 25 januari 2010, Foreign Policy;
27. 'An Open Letter from Scientists in Support of the UN Nuclear Weapons Negotiations', <https://futureoflife.org/nuclear-open-letter/>.
28. UNIDIR (2017), p. 9.
29. Zie ook 'Our Nuclear Procedures Are Crazier Than Trump', 5 Augustus 2016, Foreign Policy.
30. 'Is launch under attack feasible?', 4 augustus 2016, Nuclear Threat Initiative.
31. Podvig, P. (2006): 'Reducing the risk of an accidental launch', Science & Global Security, vol 14, 2-3.
32. UNIDIR (2017), p. 19, 58. Zie ook Sagan, S.D. (1993): 'The Limits of Safety: Organizations, Accidents, and Nuclear Weapons', Princeton University Press.
33. Sennott, L.I. (2001): 'Overlapping False Alarms: Reason for Concern?'.
34. 'Declassified: US nuclear weapons at sea', 3 februari 2016, Federation of American Scientists.
35. Ritchie, N. (2014): 'Nuclear Risk: The British Case'; Zie ook Edwards, R. (2016): 'Nukes of Hazard: The Nuclear Bomb Convoys on Our Roads'.
36. Zie in dit verband ook 'The Fear Factor', 8 juli 2010, Foreign Policy. Zie ook 'A conversation with Zbigniew Brzezinski', 30 maart 2012, <https://www.youtube.com/watch?v=oTKOqH0mF9c&feature=youtu.be&t=9m34s>.
37. Het verhaal van Petrov werd verfilmd in 'The Man Who Saved the World'.
38. Voor een uitgebreider overzicht, zie Schlosser, E. (2013): 'Command and Control: The Damascus Accident and the Illusion of Safety'.
39. Zie http://www.atomicarchive.com/Almanac/Brokenarrows_static.shtml.
40. Chatham House (2014): 'Too Close for Comfort: Cases of Near Nuclear Use and Options for Policy', p. vi.
41. Wilson, W. (2008): 'The Myth of Nuclear Deterrence', Nonproliferation Review Vol 15(3), pp. 432-435; UNIDIR (2017), p. 23-31.
42. UNIDIR (2017), p. 31.
43. Zie bijvoorbeeld Ritchie, N. (2017): 'Nuclear Disarmament and a Nuclear Weapons Ban Treaty', pp. 11-18, in United Nations Institute for Disarmament Research (2017): 'The NPT and the Prohibition Negotiation: Scope for Bridge-building'.
44. Voor een uitgebreidere bespreking van de Amerikaanse tactische kernwapens in Europa, zie bijvoorbeeld Podvig, P. en Serrat, J. (2017): 'Lock them Up. Zero-deployed Non-strategic Nuclear Weapons in Europe', United Nations Institute for Disarmament Research (UNIDIR).
45. Vlaams Parlement, 'Voorstel van resolutie betreffende het bannen van massavernietigingswapens', 22 april 2015.
46. 'Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers, 'Resolutie over de Toetsingsconferentie van de Partijen bij het Verdrag inzake de niet-verspreiding van kernwapens (NPV) van 27 april tot 22 mei 2015', 23 april 2015. Zie ook 'Francken (N-VA): 'Geheim akkoord kernwapens zonder parlementair debat is stuitend', 13 september 2013, De Standaard.
47. Vlaams Vredesinstituut (2014): 'Factsheet: Opinions over kernwapens op Belgisch grondgebied'.
48. Zie bijvoorbeeld 'Tijd voor made in Europe', 31 mei 2017, De Standaard.
49. Zie ook Sauer, T. (2017): 'How will NATO's non-nuclear members handle the UN's ban on nuclear weapons?', *Bulletin of the Atomic Scientists*, Vol 73(3), pp 177-181.
50. Eide, S.I.L. (2014): 'A ban on nuclear weapons: what's in it for NATO? Why NATO states should not be worried about a ban on nuclear weapons'.
51. 'Warsaw Summit Communiqué', 9 juli 2016, North Atlantic Treaty Organization, para 52-53.
52. Zie <https://www.sipri.org/databases/milex>.
53. Dunworth, T. (2016): 'Negotiating Nuclear Disarmament: Clarifying the Law', <http://www.converge.org.nz/pma/TreasaDunworth,Oct16.pdf>.
54. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) (2016): 'Trends in world nuclear forces, 2016'.

VERBIED KERNWAPENS!

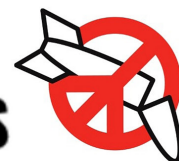
...want de meerderheid wil een wereld zonder kernwapens.

www.nuclearban.org

BELGISCHE COALITIE TEGEN KERNWAPENS **COALITION BELGE CONTRE LES ARMES ATOMIQUES**

De leden van de Belgische Coalitie tegen Kernwapens zijn Agir Pour La Paix, CNAPD, Links Ecologisch Forum, Pax Christi Vlaanderen en Vrede vzw.
